

Sygn. akt II ZO 86/22

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie dotyczącej sędzi Sądu Okręgowego w W. E.M., po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na posiedzeniu w dniu 1 lutego 2023 roku wniosku adw. R. B. - obrońcy sędzi E.M. z 16 grudnia 2022 roku w przedmiocie wyłączenia od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZOW 78/22 SSN Marka Motuka i SSN Pawła Wojciechowskiego oraz o wyznaczenie ławnika SN

na podstawie art. 42 § 1 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2072 z późn. zm. - dalej powoływana jako p.u.s.p.)

postanowił:

1. nie uwzględnić wniosku obrońcy obwinionej o wyłączenie SSN Marka Motuka i SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w sprawie o sygn. akt II ZOW 78/22;
2. wniosek o wyznaczenie ławnika SN do rozpoznania sprawy o sygn. akt II ZOW 78/22 pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 16 grudnia 2022 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego) obrońca obwinionej sędzi E. M. adw. R. B.:

- na podstawie art. 40 § 1 pkt. 1 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy p.u.s.p. wniósł o wyłączenie SSN Marka Motuka i SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w sprawie o sygn. akt II ZOW 78/22, wskazując, iż dotyczy ona wskazanych sędziów bezpośrednio. Sformułował jednocześnie ewentualny, tj. oparty na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. i art. 42 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 p.u.s.p., wniosek

o wyłączenie wskazanych sędziów od udziału w powyższej sprawie - z uwagi na istnienie okoliczności tego rodzaju, że mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w sprawie;

- w związku z treścią art. 61 § 4 i art. 126 ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U.2021.1904 t.j. z dnia 2021.1021 - dalej powoływana jako ustawa o SN) o wyznaczenie do udziału w sprawie ławnika Sądu Najwyższego uprawnionego do orzekania w dacie rozpoczęcia sprawy.

Obrońca obwinionej wniósł nadto o poinformowanie (w drodze pisemnej lub elektronicznej) o imionach i nazwiskach członków składu wyznaczonego do rozpoznania wniosku o wyłączenie, w celu umożliwienia mu złożenia ewentualnego wniosku o wyłączenie w wypadku, gdyby w składzie sądu wyznaczonego do rozpoznania wniosku o wyłączenie od udziału w sprawie SSN Marka Motuka i SSN Pawła Wojciechowskiego zasiadali sędziowie, których dotyczą tożsame przesłanki.

Jednocześnie wskazał, iż wniosek o wyłączenie od udziału w sprawie SSN Marka Motuka i SSN Pawła Wojciechowskiego nie jest składany w trybie przewidzianym w art. 29 § 5 i 6 ustawy o Sądzie Najwyższym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Formułowane przez obrońcę obwinionej sędzi E.M. wnioski nie mogły wyrzeć oczekiwanego przez ich autora efektu.

Analiza argumentacji powołanej przez wnioskodawcę w zakresie punktu pierwszego wywiedzionego wniosku wskazuje, iż obrońca sędziego przyczyn uzasadniających zastosowanie instytucji określonej w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. upatruje w okoliczności, iż sędziowie Sądu Najwyższego: SSN Marek Motuk i SSN Paweł Wojciechowski powołani zostali przez Prezydenta RP na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na zasadach określonych w ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, a zatem znajdują się w analogicznej sytuacji jak sędzia, którego „oceny kwalifikacji kandydata” dokonała obwiniona sędzia E.M., co skutkowało przedstawieniem jej zarzutu dyscyplinarnego, polegającego na formułowaniu „niedopuszczalnych uwag o postawie sędziów kandydujących na wolne stanowiska sędziowskie”.

Zdaniem wnioskującego powyższa okoliczność upoważnia natomiast do twierdzenia, że sprawa o sygn. akt II ZOW 78/22 dotyczy również SSN Marka Motuka i SSN Pawła Wojciechowskiego. Obrońca obwinionej wskazał, iż wprawdzie stanowiąca przedmiot powyższego postępowania dyscyplinarnego wypowiedź obwinionej nie dotyczy wymienionych sędziów imiennie, jednakże wskazanie konkretnych, dotyczących ich osobiście okoliczności (powołanie na stanowisko sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw) uzasadnia przekonanie, iż wynik sprawy dotyczy ich w istocie bezpośrednio, co wskazuje na zasadność wyrażonych obaw co do stronniczości wspomnianych sędziów.

W ocenie Sądu Najwyższego wniosek oparty na pierwszej z powołanych przez wnioskującego podstaw prawnych nie zasługuje na uwzględnienie.

W judykaturze bezspornie przyjmuje się, iż w odniesieniu do podstawy wyłączenia sędziego z mocy prawa konieczne jest dokonywanie wykładni ścisłej (zob. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego*. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2023, art. 40; jak również postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2002 r., V KK 135/02, LEX nr 77201, z 27 stycznia 2005 r., IV KK 385/04, LEX nr 199639, z 14 stycznia 2009 r., V KK 285/08, LEX nr 485035). *Ratio legis* tego rozwiązania sprowadza się do odsunięcia od sprawy sędziego w sytuacji, gdy jej rozstrzygnięcie wpływa na sferę jego praw i obowiązków, przy czym szczególnego zaznaczenia wymaga wskazany przez ustawodawcę wymóg, iż powyższa ma dotyczyć go bezpośrednio (zob. J. Kosonoga (w:) R. A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.) *Kodeks postępowania karnego*. Tom I. Komentarz do art. 1-166, Warszawa 2017, s. 550).

Mając w polu widzenia ugruntowane stanowisko orzecznictwa w kwestii możliwości zmaterializowania się przesłanek umożliwiających wyłączenie sędziego z mocy prawa w sytuacji, gdy nie występuje element „bezpośredniości” uznać zatem należy, iż powoływana przez wnioskującego okoliczność nie mieści się w zakresie bezpośredniego związku sędziego ze sprawą i brak jest podstaw do wyłączenia wskazanych we wniosków sędziów z tej przyczyny. Podkreślenia

bowiem wymaga, iż „koniecznym warunkiem uznania sędziego orzekającego w danej sprawie za „iudex inhabilis” jest ustalenie, iż sprawa w której orzekał, dotyczyła go bezpośrednio. Natomiast o „bezpośredniości” w rozumieniu art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. można mówić dopiero wtedy, gdy sędzia w sprawie jest pokrzywdzonym lub pomówionym o przestępstwo lub czyn niegodny, ale imiennie, a nie tylko poprzez fakt przynależności do określonego środowiska lub grupy zawodowej, oraz poprzez wskazanie konkretnych, dotyczących go osobiście okoliczności, bo tylko to może uzasadniać przekonanie, iż wynik sprawy wywrze wpływ na istotne uprawnienia lub obowiązki tego sędziego” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2002 r., IV KZ 83/01, LEX nr 559991).

Zaprezentowana przez autora wniosku argumentacja nie zawiera również okoliczności, które mogłyby podawać w wątpliwość jego stronniczość, tym samym nie spełniając wymogów wskazywanych przez ustawodawcę w art. 41 k.p.k. Wnioskujący ograniczył bowiem uzasadnienie formułowanego żądania jedynie do wyrażenia subiektywnej oceny co do bezstronności wymienionych we wniosku sędziów w odbiorze zewnętrznym i niepopartą rzeczowym uzasadnieniem hipotezę o naruszeniu zaufania do wymiaru sprawiedliwości, która nie pozwala na powzięcie uzasadnionej i realnej wątpliwości w tym aspekcie. Podkreślić w tym miejscu należy, iż wątpliwość, o której traktuje uprzednio wspomniany przepis, nie może stanowić jedynie subiektywnego przekonania określonej osoby, lecz winna być konkretna, realna, obiektywna i poddająca się zewnętrznej weryfikacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2012 r., III KK 214/11, OSNKW 2012/4/4). Zdaniem Sądu Najwyższego takich kryteriów żądanie obrońcy obwinionej nie spełnia.

Na aprobatę nie zasługiwała również zaprezentowana przez autora wniosku argumentacja dotycząca skutków udziału w składzie Sądu Najwyższego osoby powołanej na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), sprowadzająca się w swej istocie do wyrażenia przez obrońcę obwinionego jedynie osobistego poglądu w tym zakresie, nieznajdującego jakiegokolwiek poparcia w przepisach prawa.

W tym kontekście przypomnienia wymaga - co obrońca obwinionej zdaje się pomijać w toku motywowania forsowanego poglądu - treść postanowienia z dnia 28 stycznia 2020 r., sygn. akt Kpt 1/20 (M.P.2020.103), w którym to Trybunał Konstytucyjny nakazał wstrzymać stosowanie uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA 1-4110-1/20) od dnia jej wydania. Następnie wyrokiem z 20 kwietnia 2020 r., w sprawie sygn. akt U 2/20 (M.P.2020.376 z 21 kwietnia 2020 r.), Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności powyższej uchwały z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).

Nadto zauważyć należy, iż w postanowieniu z 21 kwietnia 2020 r., sygn. akt Kpt 1/20, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że Sąd Najwyższy - również w związku z orzeczeniem sądu międzynarodowego - nie ma kompetencji do dokonywania prawotwórczej wykładni przepisów prawa, prowadzącej do zmiany stanu normatywnego w sferze ustroju i organizacji wymiaru sprawiedliwości, dokonywanej w drodze uchwały, o której mowa w art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, a dokonywanie zmiany w tym zakresie należy do wyłącznej kompetencji ustawodawcy. Jednocześnie potwierdzono, iż powołanie sędziego jest wyłączną kompetencją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, którą wykonuje na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa osobiście, definitywnie, bez udziału i ingerencji Sądu Najwyższego, który nie ma kompetencji do sprawowania nadzoru nad wykonywaniem przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jego uprawnień w tym dokonywania wiążącej wykładni przepisów prowadzącej do określenia warunków skuteczności wykonywania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej tej kompetencji. Warto w tym miejscu również zaznaczyć, iż po opublikowaniu w dzienniku promulgacyjnym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP).

Za bezprzedmiotowe uznać należało następnie żądanie wnioskującego „o wyznaczenie do udziału w sprawie ławnika Sądu Najwyższego uprawnionego do orzekania w dacie rozpoczęcia sprawy”, gdyż wyznaczona do obsady orzeczniczej w sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZOW 78/22 ławnik SN Bożena Makuch powyższy warunek spełnia i brak jest podstaw do wyznaczenia innego ławnika SN oraz zmiany składu orzekającego w tym zakresie. Jednocześnie zaznaczenia wymaga, iż autor wniosku, prócz stwierdzenia faktu zakończenia kadencji wymienionej ławnik z dniem 31 grudnia 2022 r. i niepowołania jej na kolejną kadencję, nie wskazał w swojej argumentacji jakichkolwiek skonkretyzowanych okoliczności, które pozwoliłyby w sposób uprawniony twierdzić, że zachodzą okoliczności mogące wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności wskazywanej ławnik, wobec czego brak jest podstaw do uznania formułowanego żądania za wniosek o jej wyłączenie.

Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska obrońcy obwinionego, iż udział w rozpoznaniu sprawy przez ławnik SN Bożenę Makuch po dniu 31 grudnia 2022 r. skutkować będzie zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci udziału w wydaniu orzeczenia osoby nieuprawnionej.

Wskazać bowiem należy, iż momentem rozpoczęcia rozpoznania sprawy II ZOW 78/22 jest wydanie zarządzenia o wyznaczeniu terminu rozprawy, co nastąpiło w dniu 21 listopada 2022 r., a zatem w czasie trwającej kadencji ławnik SN Bożeny Makuch.

Zgodnie z treścią art. 61 § 3 ustawy o SN kadencja ławników Sądu Najwyższego trwa 4 lata kalendarzowe następujące po roku w którym dokonano wyborów, zaś funkcja ławnika Sądu Najwyższego wybranego w trakcie kadencji wygasa z upływem kadencji ogółu ławników Sądu Najwyższego. Przepis § 4 uprzednio wspomnianego przepisu wskazuje natomiast, iż po upływie kadencji ławnik Sądu Najwyższego może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy „rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia”.

Ustawodawca nie ograniczył zatem możliwości udziału ławnika w rozpoznaniu sprawy do sytuacji, kiedy rozpoczęto rozprawę, tj. w momencie, gdy doszło do jej wywołania bądź - tym bardziej - otwarcia przewodu sądowego. Literalne brzmienie treści powołanego przepisu traktuje bowiem o rozpoczęciu

sprawy (a nie rozprawy), które należy utożsamiać z chwilą jej zawiśnięcia w Sądzie Najwyższym, a udział ławnika w jej rozpoznaniu z wyznaczeniem go do obsady orzeczniczej, gdyż od tego momentu ławnik ma dostęp do akt sprawy i jest zobowiązany do współtworzenia składu orzekającego.

Odnosząc się natomiast do ostatniego z wniosków obrońcy obwinionej wyjaśnić należy, iż strony postępowania informowane są o obsadzie składu orzekającego w sprawie, a nie postępowaniach mających charakter wypadkowy, jakim jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego.

W tym zakresie poczynić należy marginalną uwagę, iż wniosek złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k., z istoty rzeczy, może dotyczyć wyłącznie sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy, a zatem tego, który ma rozstrzygać w jej przedmiocie (w tym wypadku w przedmiocie rozpoznania odwołań wniesionych przez Krajową Radę Sądownictwa z dnia 15 lipca 2022 r., Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych z dnia 15 lipca 2022 r. oraz Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2022 r. od postanowienia Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Gdańsku z dnia 10 czerwca 2022 r. sygn. akt ASD 1/22 dotyczącego sędzi Sądu Okręgowego w W. E.M.), nie zaś sędziego dokonującego jedynie czynności wypadkowej w danej sprawie, a taką jest przecież rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., V KK 156/13, LEX nr 1408253).

"Sprawą" w rozumieniu art. 40 i art. 41 k.p.k. jest bowiem „postępowanie zmierzające do rozstrzygnięcia o przedmiocie postępowania” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2012 r., III KO 34/12, Lex nr 1212385). W judykaturze ugruntowany jest przy tym pogląd, iż sędzia objęty wnioskiem o wyłączenie, który nie został wyznaczony do rozpoznania danej sprawy, może tym samym rozpoznać ten wniosek, gdyż „wniosek o wyłączenie od udziału w sprawie bezpośrednio go nie dotyczy” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2012 r., III KO 34/12, Lex nr 1212385; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., WD 3/10, OSNwSK 2010/1/355).

Trafność powyższego założenia wspiera nadto rozwiązanie przyjęte w art. 29 § 8 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, ustanawiające obowiązek zawiadomienia uprawnionego o składzie rozpoznającym sprawę,

a zatem jedynie w przypadku wyznaczenia obsady orzeczniczej w postępowaniu rozstrzygającym o przedmiocie postępowania, a nie do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego, mającej charakter „wpadkowy”.

O obsadzie orzeczniczej w postępowaniu głównym strony postępowania zostały już zawiadomione wraz z jednoczesnym pouczeniem o prawie do złożenia wniosku o jakim mowa w art. 29 § 6 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.